

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vaaratiedotteesta ja hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vaaratiedotteesta. Ehdotetun lain tarkoituksena on järjestää viranomaisten radiossa ja televisiossa tapahtuvan vaara- ja onnettomuustilanteisiin liittyvän tiedottamisen toimivalta perustuslaissa edellytetyllä tavalla. Lailla tehostettaisiin kielellisten oikeuksien toteuttamista viranomaistiedottamisessa ja määritel-

täisiin käytettävän termin nimeksi vaaratiedote.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi hätäkeskustoiminnasta annettua lakia.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2013.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Väestön varoittaminen

Suomessa väestöä varoitetaan vaara- ja hätätilanteissa ulkohälyttimillä, kaiutinautoilla, radion ja television kautta välitettävillä viranomaistiedotteilla (hätätiedote tai muu viranomaistiedote), yleisillä mediatiedotteilla ja omatoimisen varautumisen organisaatioita ja henkilöstöä hyödyntäen.

Välittömästä vaarasta väestöä varoitetaan yleisellä vaaramerkillä. Yleinen vaaramerkki annetaan ulkohälyttimien välityksellä tai kuluneuvoon asennetuilla liikkuvilla hälyttimillä. Yleisen vaaramerkin kuultuaan väestön tulee siirtyä sisälle, sulkea ovet, ikkunat, tuuletusaukot ja ilmastointilaitteet sekä avata radio ja odottaa ohjeita. Puhelimen käyttöä tulee välttää.

Yleiseen vaaramerkkiin liittyy aina hätätiedote. Se luetaan kaikilla radiokanavilla ja näytetään Yleisradion, MTV3:n ja Nelosen teksti-tv:ssä sekä televisio-ohjelmissa ruudun yläreunassa juoksevana tekstinä. Hätätiedotteessa annetaan tietoja varoituksen syystä ja suojautumisohteja. Hätätiedote annetaan nykyisin television ja radion välityksellä aina valtakunnallisena. Muu viranomaistiedote luetaan pääsääntöisesti radiossa. Lainsäädäntö mahdollistaa lisäksi niin kutsutun kohdennetun viranomaistiedotteen (tekstiviestin) lähettämisen matkapuhelimeen.

Nykyisin väestöä varoitetaan hätätiedotteella tai muulla viranomaistiedotteella esimerkiksi tulipaloista, liikenneonnettomuuksista, vaarallisista henkilöistä tai eläimistä tai kemikaalivuodoista. Varoittaminen edellyttää paitsi viranomaisten valmiutta tehtävän hoitamiseen, myös tiettyjä teknisiä järjestelmiä varoittamisen suorittamiseksi.

Raja hätätiedotteen ja muun viranomaistiedotteen välillä on liukuva ja tulkinnanvarainen. Viranomaistiedotteiden määrä saattaa vaihdella vuosittain huomattavasti. Hätätiedotteita on annettu vuosittain vähän ja niiden määrä viranomaistiedotteiden kokonaismää-

rästä on pieni. Muut viranomaistiedotteet tiedottavat usein teleliikenteen häiriöistä. Esimerkiksi vuonna 2009 annettiin 127 viranomaistiedotetta, joista 5 oli hätätiedotteita. Kaikki hätätiedotteet annettiin pelkästään suomeksi. Kaksikielisiä muita viranomaistiedotteita annettiin 12. Vuonna 2010 annettiin 157 viranomaistiedotetta, joista 7 oli hätätiedotteita. Kaksikielisiä viranomaistiedotteita annettiin 44.

Perustuslaki

Suomi ja ruotsi ovat perustuslain 17 §:n mukaisesti Suomen kansalliskielet. Nämä kielet ovat tasavertaisessa asemassa. Pykälässä olevan toimeksiannon mukaisesti kielellisten perusoikeuksien turvaamisesta säädetään lailla. Julkisen vallan on toiminnassaan huolehdittava suomen- ja ruotsinkielisen väestön yhteiskunnallisista tarpeista samanaisten perusteiden mukaan. Kielellisistä oikeuksista on säädetty tarkemmin kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa (1086/2003).

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen. Velvollisuus huolehtia yksilön hengen, terveyden ja turvallisuuden sekä omaisuuden ja ympäristön kannalta oleellisen tiedon antamisesta sekä suomeksi että ruotsiksi on yksi perusoikeuksien turvaamisvelvollisuuden ilmenemismuoto.

Kielilaki ja saamen kielilaki

Kielilain 32 §:ssä säännellään viranomaisen tiedottamisesta. Hätätiedottamisen kannalta tärkein on pykälän 1 momentti, jonka toisen virkkeen mukaan asianomaisen ministeriön on huolehdittava siitä, että yksilön hengen, terveyden ja turvallisuuden sekä omaisuuden ja ympäristön kannalta oleellinen tieto annetaan koko maassa molemmilla kansalliskielillä.

Säännös perustuu kielilakia koskevan hallituksen esityksen (HE 92/2002 vp) perustelujen mukaan perustuslain 7 §:ään, jonka mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä hen-

kilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen, perustuslain 15 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisen omaisuus on turvattu, sekä perustuslain 20 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Saamen kielilain 8 §:n mukaan viranomaisten on yleisölle suunnatussa tiedottamisessa käytettävä myös saamen kieltä. Pykälän 2 momentissa mainitaan mm. viranomaisten antamat tiedotteet, jotka on saamelaisten kotiseutualueella laadittava ja annettava myös saamen kielellä. Saamelaisten kotiseutualueella tarkoitetaan saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:n mukaisesti Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueita sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevaa Lapin paliskunnan aluetta.

Laki Yleisradio Oy:stä

Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:n 2 momentin 7 kohdan mukaan yhtiön tulee välittää asetuksella tarkemmin säädettyjä viranomaistiedotuksia ja varautua televisio- ja radiotoiminnan hoitamiseen poikkeusoloissa.

Laki televisio- ja radiotoiminnasta

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) 15 a §:n mukaan televisio- tai radiotoiminnan harjoittajan, jolla on saman lain 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimilupa, on valmiussuunnittelulla ja poikkeusoloihin varautumisella huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi myös valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa sekä normaaliolojen häiriötilanteissa. Televisio- tai radiotoiminnan harjoittaja on velvollinen välittämään viranomaisten yleisölle esittämiä tiedotuksia korvauksetta, jos se on tarpeen ihmishengen tai omaisuuden pelastamiseksi taikka yhteiskunnan toiminnan turvaamiseksi.

Tarkempia säännöksiä televisio- tai radiotoiminnan harjoittajan velvollisuudesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea ihmishengen pe-

lastamiseksi tai yhteiskunnan johtamisen tai turvallisuuden taikka elinkeinoelämän toimintakyvyn varmistamiseksi tarpeellista televisio- tai radiotoiminnan harjoittamista. Liikenne- ja viestintäministeriö voi antaa televisio- tai radiotoiminnan harjoittajan velvollisuutta koskevia ohjeita.

Valtioneuvoston asetus viranomaistiedotteiden välittämisvelvollisuudesta

Valtioneuvoston asetus viestintämarkkinoihin liittyvästä varautumisvelvollisuudesta ja viranomaistiedotteiden välittämisvelvollisuudesta (838/2003) on annettu viestintämarkkinalain 93 §:n, Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n sekä televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 15 a §:n nojalla. Asetuksessa säännellään teleyrityksen velvollisuudesta välittää viranomaistiedote, viranomaistiedotteen välittämisestä päättävistä viranomaisista, hätätiedotteen välityspisteestä, hätätiedotteen välitysjärjestelmästä, viranomaistiedotteista poikkeusoloissa, sekä varautumissuunnitelmasta.

Valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan viranomaistiedote on joko hätätiedote tilanteessa, jossa tiedote on tarpeen ihmishengen tai omaisuuden tai ympäristöön kohdistuvasta välittömästä vaarasta varoittamiseksi, tai muu viranomaistiedote, jolloin kyseinen uhka tai vaara ei ole välitön. Asetuksen 2 §:n mukaan viranomaistiedotteen sisällöstä päättää aina tiedotteen antava viranomainen. Tiedotteen välittävä teleyritys ei saa muuttaa tiedotteen sisältöä. Hätätiedote on välitettävä väestölle viivytyksettä. Muu viranomaistiedote on välitettävä väestölle heti, kun se on mahdollista ohjelmatoimintaa kohtuuttomasti häiritsemättä. Asetuksen 3 §:n mukaan viranomaistiedotteita voivat antaa pelastusviranomaiset, poliisi, rajavartiolaitosviranomaiset, lentopelastuskeskus, hätäkeskukset, Säteilyturvakeskus, Ilmatieteen laitos, Liikenneviraston tieliikennekeskus sekä asianomaiset ministeriöt. Ministeriöt eivät kuitenkaan voi antaa hätätiedotetta.

Säteilyturvakeskuksen, Ilmatieteen laitoksen tai Tiehallinnon toimialalla ilmenneessä vaara- tai uhkatilanteessa teleyritys on velvollinen välittämään Säteilyturvakeskuksen, Ilmatieteen laitoksen tai Tiehallinnon liiken-

nekeskuksen (nykyään Liikenneviraston tie-liikennekeskus) antaman ensimmäisen hätätiedotteen. Teleyritys on velvollinen välittämään muun viranomaistiedotteen, jos se tulee välitettäväksi edellä mainitulta viranomaiselta tai laitokselta taikka asianomaiselta ministeriöltä. Viranomaiset päättävät siitä, välitetäänkö viranomaistiedote valtakunnallisesti vai alueellisesti.

Sääntelyä on tarkennettu ohjeilla, joista keskeisin on liikenne- ja viestintäministeriön ohje viranomaistiedotteiden lähettämisestä ja hätätiedotteiden välitysjärjestelmän toiminnasta (valmiusohje 17.1.2008).

Sähköisen viestinnän tietosuojalaki

Sähköisen viestinnän tietosuojalaissa (516/2004) on säädetty teleyrityksen velvollisuudesta välittää kohdennettu viranomaistiedote. Lakia sovelletaan yleisissä viestintäverkkoissa tarjottaviin verkkopalveluihin, viestintäpalveluihin, lisäarvopalveluihin ja palveluihin, joissa käsitellään palvelun käyttöä kuvaavia tietoja. Lain 35 a §:n mukaan teleyritys on velvollinen välittämään kohdennetun viranomaistiedotteen, jos tiedote tulee välitettäväksi hätäkeskukselta, meripelastuskeskukselta tai meripelastuslohkokeskukselta. Kohdennetun hätätiedotteen välittämisestä päättää pelastus-, poliisi- tai rajavartiolaitos taikka Säteilyturvakeskus tai Ilmatieteen laitos toimialallaan. Muun kohdennetun viranomaistiedotteen välittämisestä päättää toimivaltainen ministeriö.

Kohdennettu viranomaistiedote tulee välittää viranomaisen päättämällä kielillä ja määräämillä alueilla tiedotteen välittämishetkellä sijaitseviin päätelaitteisiin tai liittymiin. Teleyritys ei saa muuttaa kohdennetun viranomaistiedotteen sisältöä. Kohdennettu hätätiedote on välitettävä viivytystä. Muu kohdennettu viranomaistiedote on välitettävä heti, kun se on mahdollista tavanomaista verkko- ja viestintäpalvelua kohtuuttomasti haittaamatta. Viestintävirasto voi sähköisen viestinnän tietosuojalain nojalla antaa tarkempia määräyksiä lain 35 a §:n 1—3 momentissa tarkoitettujen kohdennettujen viranomaistiedotteiden välittämisestä, vastaajista ja välittämiseen varautumisesta.

1.2 Kansainvälinen kehitys

Ruotsi

Ruotsissa väestön varoittamiseen käytetään radiota ja televisiota, mutta myös ulkohälytymiä. Varoittamiseen käytettävää tiedotetta kutsutaan tärkeäksi yleisötiedotteeksi (Viktigt Meddelande till Allmänheten, VMA), joka jakautuu vaaratiedotteeseen (Varningsmeddelande) ja informaatiotiedotteeseen (Informationsmeddelande). Tiedotteen antamisen kriteerejä ovat riski ihmisten hengen ja terveyden, omaisuuden ja ympäristön kannalta. Vaaratiedote on välitettävä väestölle tiedoksi viipymättä, kun taas informaatiotiedotteella ei ole samanlaista kiireellisyysvaatimusta.

Tärkeitä yleisötiedotteita annetaan vuosittain kymmenestä kahteenkymmeneen. Toimivalta vaaratiedotteen antamiseen on lainsäädännöllisillä perusteilla pelastusviranomaisilla, säteilyturvallisuusviranomaisilla, poliisilla, tartuntatautilääkäreillä, sekä sellaisilla yrityksillä joiden toimintaan sisältyy vakava onnettomuusriski.

Toimivalta informaatiotiedotteen antamiseen on edellä mainittujen tahojen lisäksi hallituksella, Regeringskanslietilla ja kriisivalmiusviranomaisilla, kunnilla ja maakäräjillä, sähköverkkoyhtiöillä sekä sähköisen viestinnän toimiluvanhaltijoilla ja operaattoreilla.

Yleisötiedotteiden antamisesta on tehty sopimus Ruotsin pelastusviraston (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB) ja Sveriges Radio AB:n, Sveriges Television AB:n ja Sveriges Utbildningsradio AB:n välillä (8.12.2009, Dno 2009-14998). Sopimus on voimassa vuoden 2012 loppuun saakka.

Tiedotteet annetaan ruotsiksi. Radiossa väestölle tiedoksi välitettäviä tiedotteita voidaan kohdistaa alueellisesti, mutta televisiossa tiedotteet annetaan aina valtakunnallisena, koska käytössä ei ole tekniikkaa, jolla voitaisiin kohdistaa tiedotteita alueellisesti. Tiedotteiden lähettäminen on viranomaisille maksutonta.

Ruotsissa on käytössä SMS-tekstiviestien lähettämiseen perustuva järjestelmä, jonka käyttäjäksi pitää kuitenkin erikseen rekisteröityä. CBS-viestijärjestelmää ei ole käytetty.

Tanska

Tanskassa väestön varoittamiseen käytetään radiota, televisiota, ulkohälyttimiä ja internetiä. Väestöllä on myös mahdollisuus tilata tiedotteita SMS-tekstiviestinä.

Väestön varoittamiseen käytettävää tiedotetta kutsutaan valmiustiedotteeksi (beredskabsmeddelelse). Valmiustiedotteiden antamisesta säädetään laissa radio- ja televisiotoiminnasta (lov om radio- og fjernsynsvirk-somhed 506/2004). Lain nojalla Danmarks Radio ja TV2/Danmark A/S sekä niiden alueelliset toimijat ovat velvollisia välittämään väestölle tiedoksi valmiustiedotteita. Lakia on tarkennettu alemmanasteisella normistolla, joka velvoittaa välittämään väestölle tiedoksi tiedotteita, joilla on merkitystä väestön valmiuden kannalta. Valmiustiedote tulee välittää väestölle tiedoksi niin nopeasti kuin mahdollista ja muuttamattomana radiossa ja televisiossa, mukaan lukien tekstitelevisio. Käytännön toimintaperiaatteista on tehty sopimus velvoitettujen toimijoiden kanssa.

Toimivalta valmiustiedotteen antamiseen on valtiollisilla, kunnallisilla ja alueellisilla viranomaisilla. Valmiustiedotteita välittävä taho on poliisi, joka arvioi onko kysymyksessä nimenomaisesti sellainen tiedote, joka tulisi välittää väestölle tiedoksi valmiustiedotteena. Tiedotetta annettaessa kriteerinä on, että tiedotteella varoitetaan suurta joukkoa hengenvaarassa olevia ihmisiä akuutissa onnettomuustilanteessa. Vuonna 2010 Tanskassa välitettiin väestölle tiedoksi 6 valmiustiedotetta joihin liittyi ulkohälyttimien käyttö.

Tiedotteiden lähettäminen on viranomaisille maksutonta. Valmiustiedotteet välitetään väestön tietoon tanskaksi. Muiden kielten käyttö tiedotteissa riippuu kunkin toimivaltaisen viranomaisen harkinnasta.

Belgia

Belgian viralliset kielet ovat hollanti, ranska ja saksa. Väestön varoittaminen välittömästä vaarasta hoidetaan tiedotusvälineiden kautta. Varoittaminen hoidetaan pääasiassa kahdella pääkielellä hollanniksi ja ranskaksi. Pienellä alueella Belgian länsiosassa asuu noin 70 000 ihmistä, jotka puhuvat saksaa äi-

dinkielenään. Tiedotteet käännetään saksaksi vain, jos vaara kohdistuu saksankieliselle alueelle tai siihen on joku muu riittävä syy.

Tiedottamisen sisällöstä vastaa sisäasiainministeriön kriisikeskus, joka toimii yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa liittovaltio- ja aluetasolla. Tarvittaessa kriisikeskus koordinoi hallituksen vastuunalaisten ministerioiden kanssa tiedotuksen sisällöstä. Kaikki tiedotteet käännetään sisäasiainministeriössä ranskaksi ja hollanniksi sekä tarvittaessa saksaksi.

Radiota ja televisiota käytetään valtakunnalliseen ja alueelliseen varoittamiseen. Kriisikeskuksella on myös suora yhteys uutistoimisto Belgaan (vastaa Suomen STT:tä), jolle voidaan lähettää viranomaistiedotteita suoraan kriisikeskuksesta. Kriisikeskus voi järjestää tarvittaessa tiedotustilaisuuksia kotija ulkomaiselle lehdistölle. Sisäasiainministeriössä on aina valmius tiedottaa yleisölle hollanniksi ja ranskaksi.

Välittömästä vaarasta varoitetaan noin 10 kertaa vuodessa. Yleisimmät syyt ovat ydinturvallisuuteen, saasteisiin tai onnettomuuksiin liittyviä.

Sveitsi

Sveitsin neljä virallista kansalliskieltä ovat saksa, ranska, italia ja retoromaani. Vastuussa väestön suojelusta ovat ensisijaisesti kantonit. Kantoniviranomaiset voivat varoittaa väestöä näitä uhkaavasta vaarasta. Tätä varten on olemassa alueen kattava sireeniverkosto. Kantoniviranomaiset (käytännössä poliisi) voivat velvoittaa radioasemat lähettämään tiedotteita. Ydinsäteilyvaaran ollessa kyseessä hälytykset hoitaa kansallinen hälytyskeskus (Nationale Alarmzentrale).

Sveitsissä se millä kielellä tiedote annetaan, riippuu kunkin kantonin kielilaeista (useimmissa kantoneissa on vain yksi virallinen kieli, joissakin kaksi). Kansallisen hälytyskeskuksen maanlaajuiset tiedotteet annetaan kolmella kansalliskielellä: saksaksi, ranskaksi ja italiaksi. Ne pyritään antamaan samaan aikaan, mutta kiireellisissä tapauksissa käänös toimitetaan jälkeenpäin.

Tiedotteen antava kanton on vastuussa tiedotuksesta. Maanlaajuisten radioaktiivisuushälytysten osalta vastuussa on kansal-

linen hälytyskeskus. Rajuilmaja, tulvia, jne. koskevista tiedotteista tulisivat suunnitteilla olevan lainmuutoksen jälkeen olemaan vastuussa kulloinkin valtiollinen ammattiviranomainen. Samalla kaikki radio- ja televisio-kanavat velvoitettaisiin välittämään varoituksia ankarista rajuilmoista, tulvista, vyörymistä ja maanjäristyksistä. Hälytyssireeneitä ei näissä yhteyksissä suunnitella vastaisuudessa käytettäväksi.

Sveitsissä kantoneilla on omat määräyksensä siitä, miten tiedotteet toimitetaan radioasemille. Koko maan kattavat varoitukset lähetetään kansalliselle radiolähetystoimintaan valtuutetulle radioasemalle (suojatulla mailsysteemillä). Katastrofitilanteissa käytetään yleisesti radiovaroituksia (korkea lähetysvarmuus). Koko maan laajuisia varoituksia ei anneta käytännöllisesti katsoen koskaan. Paikallisia varoituksia annetaan taas hyvin vaihtelevasti. Vuosien 2005 ja 2007 suurten myrskyjen yhteydessä väestöä varoitettiin useilla paikkakunnilla sireenein ja radiokuulutuksin.

1.3 Nykytilan arviointi

Viranomaistiedotteiden antamiseen liittyvä laintasoinen sääntely on suppeaa, eikä anna viranomaisille nimenomaista toimivaltaperustaa tai konkreettisia toimintaohjeita. Esimerkiksi sisäasiainhallinnossa on tästä johtuen sovellettu liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan sääntelyä, vaikka tämä sääntely on kuitenkin tarkoitettu sääntelemään teleyritysten velvollisuutta välittää viranomaistiedotteita.

Viranomaistiedotteiden antamisessa on toistuvasti ollut ongelmia täyttää kielilain asettama velvoite antaa viranomaistiedotteet molemmilla kansalliskielillä. Syyt näihin ongelmiin liittyvät usein viranomaisten puutteelliseen kielitaitoon, mutta syynä saattaa olla myös kiiretilanteissa sattunut viranomaisen unohdus tai muut inhimilliset tekijät. Tietävästi myös viranomaisille annetun ohjeistuksen tulkinta on johtanut kielilain vastaiseen lopputulokseen.

Hätäkeskuslaitoksessa on koettu ongelmallisena ennakoon tiedettyjen huolto- tai korjaustöistä johtuvien teleliikenteen häiriöilmoitusten antaminen muuna viranomaistie-

dotteena. Tämä johtuu siitä, että säädöksissä ei ole erikseen mainittu ennalta tiedettyjen häiriötilanteiden tiedottamisvastuuta. Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 35 §:n mukaan teleyrityksen on viipymättä ilmoitettava hätäkeskukselle, meripelastuskeskukselle ja meripelastuslohkokeskukselle hätäpuhelimien välittämisen kannalta merkittävistä viestintäverkon, verkkopalvelun ja viestintäpalvelun vikatilanteista ja häiriötilanteista.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on saattaa viranomaistiedotteiden antaminen perustuslain vaatimusten mukaisesti lain tasolle. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin.

Esityksen tavoitteena on myös huolehtia kielilainsäädännön toteutumisesta vaaratiedotteita annettaessa. Tähän liittyen esitetään, että Hätäkeskuslaitos olisi velvollinen tarvittaessa avustamaan tiettyjä erikseen laissa säädettyjä viranomaisia vaaratiedotteiden kääntämisessä.

Esityksen tavoitteena on lisäksi selkeyttää viranomaistiedotteiden terminologiaa sekaannusten ja epäselvyyksien poistamiseksi. Tähän liittyen ehdotetaan luovuttavaksi termeistä hätätiedote ja muu viranomaistiedote. Uutena nimikkeenä otettaisiin käyttöön termi vaaratiedote, jota voidaan pitää edellä mainittuja termejä soveltuvampana tarkoitukseensa. Vaaratiedotteen antamisessa painotettaisiin vaaratiedotteen antavan viranomaisen harkintaa käyttää tiedotteen välittämiseen väestölle tiedoksi sopivia julkaisukanavia, ja tiedotteen kiireellisyysastetta.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaaratiedotteiden välittämiseen väestölle tiedoksi televisiossa alueellisesti ei tällä hetkellä ole teknisiä valmiuksia, eikä nyt ehdotetussa laissa säädettäisi televisiotoiminnan harjoittajille velvollisuutta hankkia alueellista tiedottamista mahdollistavaa tekniikkaa. Yleisradio Oy on esitysluonnoksesta anta-

massaan lausunnossa todennut, että Yleisradio osalta alueellisen järjestelyn tekninen toteuttaminen edellyttäisi erilaisia investointeja, joiden suuruusluokka olisi kaikkiaan yhteensä noin 5,2 miljoonaa euroa. Merkittävimmät kustannukset muodostuisivat muun muassa kuituverkon investoinneista (4,5 miljoonaa euroa) sekä järjestelmä- ja laitehankinnoista (720 000 euroa).

Vaikka vaaratiedotteiden antaminen tapahtuisi ehdotetun myötä selkeämmältä toimivaltapohjalta ja yhdenmukaisemmin, ei sen arvioida lisäävän tiedotteiden määrää. Pikemminkin voidaan arvioida, että lain ja sitä tarkentavan valtioneuvoston asetuksen ja ohjeen tai oppaan avulla annettavien tiedotteiden määrä vähenee.

Hätäkeskuslaitoksen velvoittaminen avustamaan tiettyjä viranomaisia vaaratiedotteiden kääntämisessä toiselle kansalliskielelle edellyttäisi tarkoituksenmukaista työn organisoitua. Tulisi varmistua siitä, että käytettävissä on jatkuvasti sellaista henkilökuntaa, joka kykenee nopeasti kääntämään tiedotteita joko suomesta ruotsiin tai ruotsista suomeen. Lisäksi tulisi etukäteen pyrkiä laatimaan erilaisia valmiita tiedotepohjia käännöksineen, jotka nopeuttaisivat tiedottamista. Käännöstehtävissä avustamisen osoittaminen Hätäkeskuslaitokselle edellyttäisi samalla sellaisten mahdollisten lisäresurssien varmistamista, joilla säädetty tehtävä voidaan lain tarkoittamalla tavalla suorittaa.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Lailla vaaratiedotteesta tehostettaisiin ja selkeytettäisiin viranomaisten tiedottamista vaarallisista tapahtumista. Lailla ja sitä tarkentavalla valtioneuvoston asetuksella sekä ohjeella tai oppaalla epäselvät tilanteet tiedotteiden antamisesta, sisällöstä ja muodosta arvion mukaan vähenisivät.

3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaaratiedotteen kääntämistehtävässä avustamisen osoittamisen Hätäkeskuslaitokselle arvioidaan parantavan huomattavasti kielilainsäädännön toteutumista vaarallisista tapahtumista tiedottamisessa. Vaaratiedottei-

den välittäminen väestölle tiedoksi molemmilla kansalliskielillä, tietyissä tapauksissa saamen kielellä, sekä mahdollisesti myös muilla kielillä edistää väestön turvallisuutta ja luo myönteistä turvallisuusilmapiiriä.

4 Asian valmistelu

Sisäasiainministeriö asetti 22 päivänä tammikuuta 2010 työryhmän selvittämään viranomaistiedotteiden antamista. Työryhmä luovutti raporttinsa 16 päivänä syyskuuta 2010 (sisäasiainministeriön julkaisu 28/2010). Sisäasiainministeriö asetti 10 päivänä helmikuuta 2011 työryhmän valmistelemaan lakia viranomaistiedotteiden antamisesta. Työryhmässä olivat edustettuina sisäasiainministeriö, valtioneuvoston kanslia, liikenne- ja viestintäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja Hätäkeskuslaitos. Työryhmä laati ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunto seuraavilta: korkein hallinto-oikeus, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Ålands landskapsregering, Saamelaiskäräjät, Svenska Finlands folkting, valtioneuvoston kanslia, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Elintarviketurvallisuusvirasto, Hätäkeskuslaitos, Ilmatieteen laitos, Liikennevirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto, Poliisihallitus, Pääesikunta, Rajavartiolaitos, Säteilyturvakeskus, Viestintävirasto, Finavia Oyj / Suomen lentopelastuskeskus, pelastuslaitokset, Suomen kääntäjien ja tulkki-liitto ry, Yleisradio Oy, Digita Oy, DNA Oy, Elisa Oyj, MTV3, Nelonen Media, RadioMedia, TeliaSonera Finland Oyj, FiCom ja Finnet -liitto ry.

Lausunnoissa todettiin ehdotettavan lain selkiyttävän viranomaistiedottamista. Hätäkeskuslaitos piti parempana vaihtoehtona viranomaisten yhteisen tulkkipalvelun perustamista kuin vaaratiedotteiden kääntämisessä avustamisen velvoittamista Hätäkeskuslaitokselle. Toisaalta useissa lausunnoissa nimienomaisesti Hätäkeskuslaitosta pidettiin soveliaimpana tahona avustamaan tiedotteiden kääntämisessä.

Mielipiteet mahdollisuudesta antaa vaaratiedotteita alueellisesti televisiossa jakautuivat, vaikka ehdotetulla lailla ei esitetäkään säädettäväksi velvoitetta hankkia alueelliseen tiedottamiseen tarvittavaa tekniikkaa. Toisaalta todettiin alueellisen tiedottamisen mahdollistavan järjestelyn olevan teknisesti

vaikeasti toteutettavissa ja tulevan kalliiksi. Toisaalta pidettiin tärkeänä, että alueellista tiedottamista voitaisiin toteuttaa myös television avulla.

Työryhmän työtä jatkettiin sisäasiainministeriössä ja liikenne- ja viestintäministeriössä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut**1.1 Laki vaaratiedotteesta**

1 §. Soveltamisala. Lakia sovellettaisiin vaaratiedotteeseen, jonka viranomainen antaa välitettäväksi radiossa ja televisiossa. Käytännössä väestöä voidaan varoittaa tiedotusvälineissä välitettävien tiedotteiden lisäksi myös ulkohälyttimillä, kaiutinautoilla, yleisillä mediatiedotteilla ja omatoimisen varautumisen organisaatioita ja henkilöstöä hyödyntäen. Vaaratiedotteen käyttöä voidaan kuitenkin pitää tehokkaimpana tapana varoittaa suurta väestönosaa.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaus sähköisen viestinnän tietosuojalakiin (516/2004), jossa säädetään tekstiviestinä annettavasta kohdennetusta viranomaistiedotteesta. Kohdennetulla viranomaistiedotteella ei tarkoiteta ehdotetussa laissa tarkoitettua radiossa ja televisiossa väestölle tiedoksi välitettävää vaaratiedotetta. Kohdennettujen viranomaistiedotteiden antamisen voidaan katsoa täydentävän vaaratiedotteen antamista ja olevan tärkeä keino varoittaa väestöä alueellisesti. Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä ei kuitenkaan ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi ottaa kohdennettujen viranomaistiedotteiden antamista nyt esitettyyn lakiin, vaan pitää asian sääntely sähköisen viestinnän tietosuojalain yhteydessä.

Pykälän 3 momentin mukaan viranomaisen velvollisuudesta tiedottaa, ohjata ja neuvoa muutoin kuin antamalla vaaratiedote säädettäisiin erikseen. Tällä tarkoitettaisiin paitsi viranomaisia koskevien erityislakien sääntelyä, myös hallinnon yleislaeista johtuvien velvoitteiden sääntelyä. Ehdotetun lain mukainen mahdollisuus vaaratiedotteen antamiseen olisi yksi viranomaisten käytössä oleva keino varoittaa ja neuvoa väestöä, eikä viranomainen voi ehdotetun lain nojalla välttyä muualla erikseen säädetyistä velvollisuuksistaan.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 6 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat yleistä järjestystä ja turvallisuutta kyseisen

lain 27 §:n 27, 34 ja 35 kohdassa säädetyin poikkeuksin, sekä palo- ja pelastustointia.

Ahvenanmaalla on oma järjestelmä viranomaistiedotteiden antamista varten ja maakunnan viranomaiset päättävät itse viranomaistiedotteiden antamisesta ja välittämisestä väestölle tiedoksi. Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan viranomaisten välille on muotoutunut hyvin toimivia käytäntöjä viranomaistiedotteiden antamisessa tiedoksi. Nyt ehdotetulla lailla ei maakunnan ja valtakunnan välinen toimivaltajako huomioon ottaen erikseen säänneltäisi asiasta, vaan vastaisuudessakin vaaratiedotteiden tiedoksianto maakunnan ja valtakunnan välillä voitaisiin perustaa toimiviin viranomaiskäytäntöihin.

2 §. Vaaratiedote. Pykälässä määriteltäisiin vaaratiedote toimivaltaisen viranomaisen antamaksi tiedotteeksi, jonka tarkoitus on varoittaa vaarallisesta tapahtumasta, jolla tarkoitettaisiin sellaisia tapahtumia, joista jo nykyisinkin voidaan antaa viranomaistiedote.

Viranomaistiedotetta on käytetty esimerkiksi varoittamaan tulipalosta ja sen seurauksena muodostuvasta terveydelle haitallisesta savusta, tai vastaavasti jostain muusta onnettomuudesta, kuten esimerkiksi vakavasta kemikaalionnettomuudesta.

Viranomaistiedotteita on annettu lisäksi varoittamaan vaarallisesta henkilöstä ja eläimestä.

Tyhjentävän luettelon laatiminen niistä tilanteista, joissa vaaratiedotteen voisi antaa, on käytännössä mahdotonta, koska erilaisia onnettomuus- ja vaaratilanteita sekä niiden seurauksia on vaikea ennakoida. Tiedotteessa tulisi tarpeen mukaan myös ohjeistaa väestöä sillä tavoin, että se voi suojautua vaaralliselta tapahtumalta tai sen seurauksilta ja myös välttää joutumasta vaaraan. Tiedote mahdollistaa väestön ryhtymisen omatoimisiin toimenpiteisiin.

3 §. Vaaratiedotteen antaminen. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin ne tekijät tai olosuhteet, joiden perusteella vaaratiedote voitaisiin antaa: 1) uhkaa ihmisten henkeä tai aiheuttaa terveysvaaran, tai 2) aiheuttaa merkittävässä määrin omaisuuden vaurioitumista tai tuhoutumista. Kriteerit vastaisivat niitä kriteerejä, joiden perusteella nykyisin anne-

taan hätätiedotteita ja muita viranomaistiedotteita. Kriteerinä ei kuitenkaan vastaisuudessa mainittaisi erikseen haittaa tai vahinkoa ympäristölle, koska kysymys on nimenomaisesti ihmisiin ja heidän omaisuuteensa kohdistuvista vaaroista.

Vaaratiedote voitaisiin antaa nimenomaisesti vain silloin, kun se on välttämätöntä. Tällä viitataan televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien sananvapauden ja omaisuuden suojan rajoittamiseen. Perustuslakivaliokunta on sananvapauden käyttämistä joukko- viestinnässä ja eräitä siihen liittyviä lakeja koskevaa hallituksen esitystä käsitellessään todennut, että sananvapauden rajoittamiseen liittyen viranomaisten tiedotuksiin on olemassa perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät, ihmisten hengen ja terveyden sekä merkittävien ympäristö- ja omaisuusarvojen suojaamiseen liittyvät perusteet (PeVM 14/2002 vp s. 6/II).

Vaaratiedote olisi nykyisin käytettävän hätätiedotteen tai muun viranomaistiedotteen tapaan lyhyeen muotoon kirjoitettu tiedote, jonka lukeminen radiossa tai näyttäminen televisiossa ei merkittävällä tavalla rajoittaisi sananvapautta tai omaisuuden suojaa.

Lain tarkoituksena ei ole madaltaa tiedotteiden antokynnystä, vaan pikemminkin pyritään saattamaan vaaratiedotteiden antaminen tarkemman ja huolellisemman harkinnan alaiseksi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että viranomaisen tulee arvioida vaarallisen tapahtuman vakavuutta sen osalta miten se voi vaikuttaa ihmisten henkeen ja voiko ihmisille aiheutua terveysvaara.

Omaisuuteen kohdistuvissa vaaroissa vaaratiedote tulisi antaa ainoastaan siinä tapauksessa, että viranomainen arvioi omaisuuden vaurioitumisen tai tuhoutumisen merkittäväksi. Lailla ei ole mahdollista säätää täsmällisiä määrittelyjä sen osalta, milloin omaisuuden vaurioituminen tai tuhoutuminen on merkittävää, vaan määrittely ja tilannekohtainen harkinta jäisi vaaratiedotteen antavan viranomaisen vastuulle.

Vaaratiedotteen antamisessa ensisijaisen painotuksen tulee olla sen arvioimisessa, onko ihmishenkiä vaarassa tai voiko ihmisille aiheutua terveydellistä vaaraa. Merkittäväksi luettavassa omaisuuden vaurioitumisessa tai tuhoutumisessa on kysymys esimerkiksi laa-

jasta rakennuspalosta tai suuresta maasto- tai metsäpalosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että vaaratiedote voidaan antaa myös siinä tarkoituksessa, että sillä ilmoitetaan vaaratilanteen olevan ohi. Mainitunlaisen vaaratiedotteen antaminen on tarkoituksenmukaista, jottei väestö jää epätietoiseksi siitä, onko yhä olemassa vaara hengelle ja terveydelle tai merkittävälle omaisuuden vaurioitumiselle tai tuhoutumiselle.

Vaaratiedotteen sisällöstä ja antamisesta voitaisiin pykälän 3 momentin säädösvaltuuden nojalla antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuutta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, koska lailla ei ole tarpeen säätää kaikista teknisistä yksityiskohdista ja mainitut säädösvaltuuden piiriin kuuluvat tekijät voivat edellyttää sääntelyn muuttamista melko usein.

4 §. Vaaratiedotteen välittäminen väestölle tiedoksi. Pykälän 1 momentin mukaisesti vaaratiedote välitettäisiin väestölle tiedoksi radion välityksellä. Pykälän 2 momentin nojalla vaaratiedotteen antava viranomainen voisi lisäksi päättää vaaratiedotteen välittämisestä televisiossa.

Pykälän 3 momentin mukaan vaaratiedote tulisi välittää väestölle tiedoksi välittömästi. Vaaratiedote välitettäisiin koko valtakunnan alueella (pl. Ahvenanmaan maakunta) riippumatta siitä, välitettäisiinkö tiedote radiossa, vai sekä radiossa että televisiossa. Tällainen niin kutsuttuna pakkosyöttönä tapahtuva vaaratiedotteen välittäminen valtakunnallisesti, jota nykyään käytetään hätätiedotteiden välittämiseen, olisi perusteltua useastakin syystä.

Esitetyllä tavalla välitettäessä vaaratiedote tulisi väestön tietoon samassa muodossa eli Yleisradion toimittajan lukemana radiossa molemmilla kansalliskielillä sekä televisiossa yhdenmukaisena molemmilla kansalliskielillä kirjoitettuna tekstinä.

Vaaratiedotteella on tarkoitus varoittaa väestöä vaarallisesta tapahtumasta ja antaa toimintaohjeita. Vaaratiedotteen välittämisen väestölle tiedoksi välittömästi tulisi olla ensisijainen myös suhteessa siihen, että tiedote pyritäisiin sovittamaan radion ja television ohjelmatoimintaan.

Ehdotettu välittämismalli olisi selkeä, koska vaaratiedotteen antavan viranomaisen ei tarvitsisi erikseen pohtia tiedotteen mahdollista alueellista välittämistä ja tällöin tarvittaisiin huomattavasti vähemmän myös tiedotteen varmentamista sekä mahdollisia muita teknisiä järjestelyjä.

Vaaratiedotteiden välittäminen pakkosyötönä valtakunnallisesti olisi perusteltua myös siksi, että useilla radiokanavilla ei ole ympärivuorokautista päivystystä, jolloin tiedotteet saattaisivat varsinkin yöaikaan jäädä lukematta. Yleisradiosta tapahtuva tiedotteen pakkosyöttö varmistaisi tiedotteen välittymisen myös edellä mainitunkaltaisissa tapauksissa.

Vaaratiedote välitettäisiin televisiossa vain, jos tiedotteen antava viranomainen niin erikseen päättää. Kuten nykyisinkin, viranomainen päätyisi arvion mukaan useimmiten siihen, että radiossa välitettävä tiedote on riittävä keino väestön varoittamiseksi kyseisessä tapauksessa.

Nykyisen käytännön mukaan Yleisradio Oy välittää hätätiedotteen viivytyksettä äänen luettuna radiokanavillaan sekä tekstinä televisiokanavilla. Yleisradio Oy on velvollinen välittämään hätätiedotteen hätätiedotteiden välitysjärjestelmää käyttäen toiminnassa olevien kaupallisten teleyritysten kautta. Hätätiedoteteksti näkyy televisiossa kanavanipujen A ja B kanavilla.

Yleisradio Oy ja kaupalliset radioyhtiöt ovat velvollisia huolehtimaan siitä, että radioverkossa olevat, hätätiedotteiden välittämiseen liittyvät laitteet on asianmukaisesti kytketty järjestelmään ja että ne ovat toiminnassa.

Televisioon tuleva hätätiedoteteksti kytketään Yleisradio Oy:n kytkentäkeskuksessa A-kanavanipun kanaville ja B-kanavanipun kanaville silloin, kun MTV Oy:n ja SWelcom Oy:n lähetystarkkaamot eivät ole yöaikana toiminnassa. Yleisradio Oy, MTV Oy ja SWelcom Oy ovat velvollisia huolehtimaan, että television hätätiedotteiden välitysjärjestelmän laitteet ovat asianmukaisesti kytketty ja toiminnassa.

Viimeisen noin kymmenen vuoden aikana viranomaistiedotteita (hätätiedotteita ja muita viranomaistiedotteita) on annettu yhteensä noin 120 vuosittain. Hätätiedotteiden määrä

tästä on ollut muutamia tiedotteita vuosittain tai joinakin vuosina ei ollenkaan. Esitetyn lain myötä vaaratiedottaminen tehostuisi ja kaikkia nykyisin viranomaistiedotteina annettavia tiedotteita ei vastaisuudessa olisi tarkoituksenmukaista antaa vaaratiedotteina. Varsinkin jo hyvissä ajoin etukäteen tiedossa olleet teleliikenteen häiriöistä kertovat tiedotteet ovat muodostaneet suuren osan viranomaistiedotteista. Vaaratiedotteiden määrän pudotessa olennaisesti, radio- ja televisiotoiminnan harjoittajien sananvapautta ja omaisuuden suojaaja rajoitettaisiin entistä harkitummin.

Vaaratiedotteiden välittäminen valtakunnallisesti samaan aikaan ja samanlaisena kaikilla toiminnassa olevilla kanavilla toteuttaisi osaltaan tehokkaasti julkiselle vallalle perustuslain 22 §:ssä asetettua velvollisuutta aktiivisesti turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Pykälän 4 momentissa olisi informatiivinen viittaus televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin sekä Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin. Viittaus on tarkoituksenmukainen, jotta lain soveltamisessa ja tulkinnassa osataan huomioida televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien velvollisuuksista säädetyn erikseen.

5 §. Toimivaltaiset viranomaiset. Voimassa olevan sääntelyn mukaan hätätiedotteen ja muun viranomaistiedotteen voivat antaa pelastusviranomaiset, poliisi, rajavartiolaitos, lentopelastuskeskus, hätäkeskukset, Säteilyturvakeskus, Ilmatieteen laitos ja Liikenneviraston tieliikennekeskus. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on toteutettu organisaatiouudistuksia, jotka ovat vaikuttaneet myös julkisen vallan käyttöön. Aiemmin Ilmailuhallinnon viranomaisorganisaationa ollut lentopelastuskeskus on siirtynyt yritysmuotoiseen Finaviaan. Vaaratiedotteiden antamisen tulisi kuitenkin olla viranomaistoimintaa, jonka vuoksi vaaratiedotteen antamistoimivalta ehdotetaan siirrettäväksi lentopelastuskeskukselta Liikenteen turvallisuusvirastolle. Muutoin vaaratiedotteen anto toimivalta ehdotetaan jätettäväksi ennalleen edellä mainittujen viranomaisten osalta. Hätäkeskusten sijaan puhuttaisiin kuitenkin Hätäkeskuslaitoksesta.

Lisäksi vaaratiedotteen voisi antaa Elintarviketurvallisuusvirasto, koska varautuminen

esimerkiksi elintarvikehygieniää, helposti leviäviä eläintauteja tai eläimistä ihmisiin tarttuvia tauteja koskevien tiedotteiden antamiseen on tarkoituksenmukaista.

Toimivalta vaaratiedotteen antamiseen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira) olisi perusteltu, koska virasto huolehtii useista sosiaali- ja terveysalan asiakokonaisuuksista, joihin liittyen saattaa myös ilmaantua tarve antaa vaaratiedote.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea) hoitaa tehtäviä, joihin kuuluvat myös lääkkeiden tuotevirhetapaukset ja lääkkeiden haittavaikutukset. Toimivalta antaa vaaratiedotteita varmistaisi nopean lääkkeiden turvallisuuteen ja turvalliseen käyttöön liittyvän informaation jakelun.

Toimivalta vaaratiedotteen antamiseen olisi tarkoituksenmukaista olla myös ministeriöllä. Käytännössä ministeriön antama vaaratiedote olisi harvinainen ja vaaratiedotteen antavia ministeriöitä olisivat todennäköisimmin sisäasiainministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö.

Kaikissa tapauksissa vaaratiedotteen antamisen vastuu on kuitenkin aina toimintaa johtavalla toimivaltaisella viranomaisella.

Vaaratiedotteen voisivat esitetyn mukaan antaa nimenomaisesti vain viranomaisasemassa olevat. Tällöin sääntely ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain 124 §:n kannalta, jonka mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle.

6 §. Väestön varoittamisessa käytettävät kielet. Pykälän 1 momentti olisi informatiivinen ja siinä todettaisiin kielilaista johtuva velvoite antaa vaaratiedote molemmilla kansalliskielillä. Säännös on katsottu perustelluksi lainsäädännön selkeyden ja sisäisen johdonmukaisuuden varmistamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaisesti, jos 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu vaarallinen tapahtuma tai sen seuraukset kohdistuisi saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:n mukaiselle saamelaisten kotiseutualueelle, vaaratiedote olisi lisäksi annettava saamen kielilain mukaisesti saamen kielellä alueellisesti saamelaisten kotiseutualueella. Saamen kielilain 3 §:n 1 kohdan mukaan saamen kielellä tarkoitetaan inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea.

Säännöksellä toteutettaisiin saamelaisten saamen kielilain mukaisia kielellisiä oikeuksia. Vaaratiedotteen antaminen saameksi olisi nimenomaisesti rajattu saamelaisten kotiseutualueelle tai lähetysteknisesti lähinnä sitä vastaavalle alueelle, koska saamenkielisen vaaratiedotteen välittämistä väestölle tiedoksi saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella suomen ja ruotsin kielen ohella ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

7 §. Vaaratiedotteen lähettäminen ja välittäminen. Pykälässä säädettäisiin siitä, mihin vaaratiedotteen antavan viranomaisen tulee tiedote lähettää. Hallitus esittää, että vaaratiedotteet lähetettäisiin Häätäkeskuslaitokseen, koska mainittu soveltuu vaaratiedotteiden vastaanottoon ja välittämiseen ja koska Häätäkeskuslaitos on pitkään hoitanut vastaavia tehtäviä, joista säädetään häätäkeskustoiminnasta annetussa laissa (692/2010) ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa (877/2010).

Häätäkeskuslaitoksen tulisi viipymättä välittää vaaratiedote Yleisradioon, kuten nykyisinkin.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan vaaratiedotteen lähettämisestä Häätäkeskuslaitokseen ja vaaratiedotteen välittämisestä Yleisradioon voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

8 §. Vaaratiedotteen kääntäminen. Pykälän 1 momentin nojalla Häätäkeskuslaitoksen tulisi tarvittaessa avustaa vaaratiedotteen kääntämisessä toiselle kansalliskielelle. Avustamisvelvollisuus koskisi kuitenkin vain 5 §:n 1—3 kohdassa tarkoitettujen viranomaisten antamia vaaratiedotteita. Sen sijaan keskusvirastojen ja ministeriöiden osalta Häätäkeskuslaitos ei olisi lain mukaan velvoitettu avustamaan vaaratiedotteiden kääntämisessä.

Lähtökohtaisesti jokaisen vaaratiedotteen antamiseen toimivaltaisen viranomaisen tulisi itsenäisesti kääntää vaaratiedote toiselle kansalliskielelle. Vaaratiedotteen antava viranomainen kuitenkin vastaisi tiedotteen ja sen käännöksen sisällön oikeellisuudesta.

Pykälän 2 momentin mukaisesti vaaratiedotteen kääntämisestä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

9 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2013. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.2 Laki hätäkeskustoiminnasta

4 a §. Vaaratiedotteiden välittäminen ja kääntäminen. Hätäkeskuslaitoksen tehtävistä on tarkoituksenmukaista säätää laissa hätäkeskustoiminnasta (692/2010). Tämän vuoksi esitetään, että lakiin lisättäisiin uusi 4 a §, jossa säädettäisiin Hätäkeskuslaitoksen tehtäväksi vastaanottaa ja välittää vaaratiedotteita sekä avustaa vaaratiedotteiden kääntämisessä toiselle kansalliskielelle, siten kuin siitä säädettäisiin laissa vaaratiedotteesta.

Hätäkeskuslaitos olisi ehdotetun myötä velvollinen vastaanottamaan kaikkien vaaratiedotteiden antamiseen toimivaltaisten viranomaisten sille toimittamat vaaratiedotteet sekä velvollinen välittämään ne edelleen Yleisradioon.

Hätäkeskuslaitos olisi velvollinen avustamaan kääntämisessä pelastuslain 26 §:ssä tarkoitettuja pelastusviranomaisia, poliisin hallinnosta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuja paikallishallintoviranomaisena toimivia poliisilaitoksia ja Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettuja rajavartioviranomaisia.

2 Tarkemmat säännökset

Laki vaaratiedotteesta sisältäisi asetuksenantovaltuuksia. Lain 3 §:n 3 momentin nojalla vaaratiedotteiden sisällöstä ja antamisesta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Laissa säädettäisiin yleiset perusteet ja kriteerit vaaratiedotteiden antamiselle. Asetuksella voitaisiin tarvittaessa tarkentaa sellaisten olosuhteiden määrittämistä, joissa vaaratiedotteiden antaminen on aiheellista.

Lain 7 §:n 3 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vaaratiedotteiden lähettämisestä Hätäkeskuslaitokseen ja vaaratiedotteiden välittämisestä Yleisradioon.

Lain 8 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vaaratiedotteiden kääntämisestä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2013.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**vaaratiedotteesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan vaaratiedotteeseen, jonka viranomainen antaa välitettäväksi radiossa ja televisiossa.

Kohdennetusta viranomaistiedotteesta säädetään sähköisen viestinnän tietosuojalaissa (516/2004).

Viranomaisten velvollisuudesta tiedottaa, ohjata ja neuvoa muutoin kuin antamalla vaaratiedote säädetään erikseen.

2 §

Vaaratiedote

Vaaratiedote on toimivaltaisen viranomaisen antama tiedote, jonka tarkoitus on varoittaa vaarallisesta tapahtumasta ja jolla annetaan toimintaohjeita.

3 §

Vaaratiedotteen antaminen

Vaaratiedote voidaan antaa, jos se on välttämätöntä väestön varoittamiseksi, silloin kun vaarallisen tapahtuman seurauksena voi aiheutua ihmisille hengen- tai terveysvaara taikka vaara merkittävälle omaisuuden vaurioitumiselle tai tuhoutumiselle.

Vaaratiedote voidaan lisäksi antaa, kun vaaratilanne, jonka perusteella vaaratiedote on annettu, on ohi.

Vaaratiedotteen sisällöstä ja antamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

4 §

Vaaratiedotteen välittäminen väestölle tiedoksi

Vaaratiedote välitetään väestölle tiedoksi radiossa.

Vaaratiedote voidaan lisäksi välittää väestölle tiedoksi televisiossa, jos vaaratiedotteen antava viranomainen niin päättää.

Vaaratiedote tulee välittää väestölle tiedoksi välittömästi.

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittajan velvollisuudesta välittää viranomaistiedotuksia säädetään televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) 15 a §:ssä sekä Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:n 2 momentin 7 kohdassa.

5 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Vaaratiedotteen saa antaa:

- 1) pelastuslain (379/2011) 26 §:ssä tarkoitettu pelastusviranomainen;
- 2) poliisilaitos;
- 3) Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 4 §:ssä tarkoitettu rajavartiolaitosviranomainen;
- 4) Häätakeskuslaitos;
- 5) Poliisihallitus;
- 6) Säteilyturvakeskus;
- 7) Ilmatieteen laitos;

- 8) Liikennevirasto;
- 9) Liikenteen turvallisuusvirasto;
- 10) Elintarviketurvallisuusvirasto;
- 11) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto;
- 12) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus;
- 13) ministeriö.

6 §

Väestön varoittamisessa käytettävät kielet

Vaaratiedote tulee kielilain (423/2003) 32 §:n mukaisesti antaa sekä suomen että ruotsin kielellä.

Jos 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu vaarallinen tapahtuma tai sen seuraukset kohdistuvat saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:n mukaiselle saamelaisten kotiseutualueelle, vaaratiedote on mainitulla alueella annettava lisäksi saamen kielellä.

7 §

Vaaratiedotteen lähettäminen ja välittäminen

Edellä 5 §:ssä tarkoitettu viranomainen lähettää vaaratiedotteen Hätäkeskuslaitokseen.

Hätäkeskuslaitoksen tulee viipymättä välittää vaaratiedote edelleen Yleisradio Oy:öön.

Vaaratiedotteen lähettämisestä Hätäkeskuslaitokseen ja vaaratiedotteen välittämisestä Yleisradio Oy:öön voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Vaaratiedotteen kääntäminen

Hätäkeskuslaitoksen tulee tarvittaessa avustaa 5 §:n 1—3 kohdassa mainittuja viranomaisia vaaratiedotteen kääntämisessä toiselle kansalliskielelle. Vaaratiedotteen antava viranomainen vastaa tiedotteen ja sen käännöksen sisällön oikeellisuudesta.

Vaaratiedotteen kääntämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

9 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin (692/2010) uusi 4 a § seuraavasti:

4 a §

siten kuin siitä säädetään vaaratiedotteesta annetussa laissa (/).

Vaaratiedotteiden välittäminen ja kääntäminen

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Hätäkeskuslaitos vastaanottaa ja välittää vaaratiedotteita sekä avustaa vaaratiedotteiden kääntämisessä toiselle kansalliskielelle,

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 12 päivänä huhtikuuta 2012

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Sisäasiainministeri *Päivi Räsänen*